

Castelló(n): Toponímia emocional

Per Toni Bataller · 13/03/2025 · 912 · 1

CN |Toni Bataller

Ja estem a voltes per enèsima vegada —no serà l'última, *of course*— amb el nom del poble. I de nou és des de fora d'on ens marquen com hem de dir-nos a nosaltres mateixos. Tot i semblar una situació freudiana, és ben cert —tampoc ens escandalitzarem amb tot el que ha plogut— que la qüestió toponímica ha estat un *totum revolutum* al llarg de les quatre darreres dècades, una sort de leitmotiv que va i ve en el temps en forma d'interrogant identitari no resolt.

Pont – Joanjo Puertos

És ben sabut que Castelló, com a municipi històric, gaudeix/pateix (ho deixe al criteri del lector) d'una ampla toponímia al llarg dels segles. I sense ànim de ser exhaustius, convé recordar-hi, almenys, alguns exemples significatius des de la sàvia perspectiva diacrònica. Els dos primers topònims documentats es remunten a la Reconquesta de Jaume I, per la qual cosa ja apareixen al *Llibre del Repartiment (1248)*, i són aquests: **“Castelló” i “Castelló de Xàtiva”**. Més avant, farà acte de presència l'altre topònim *antagònic* per obra i gràcia de l'austrià Felip II, en concedir-li el **títol de vila (1587)**, segregant-se així administrativament de Xàtiva. D'aquesta manera, la **“Vila Nova de Castelló”** derivarà gradualment en “Vilanova de Castelló” i, finalment, es castellanitza amb “Villanueva de Castellón” (1900-1982). A partir d'ací, la recent memòria col·lectiva ja ens dona el context per a situar l'estat actual de les coses. Com a última curiositat, el poble del castellet va ser *rebatejat* a la baixa pel borbó Felip V com a **“Castellón de Carcagente”** (1708-1735), per la mateixa raó que als socarrats ens va degradar a “Ciudad o Colonia de San Felipe” (1707-1811): per donar-li suport al seu

adversari, l'Arxiduc Carles d'Àustria, a la guerra de Successió (1701-1715). (Per a més informació, es pot consultar en línia *Castelló, Secció d'onomàstica de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua*).

Així les coses, els diferents relats per a argumentar un topònim definitiu evidencien una qüestió enquistada, però tot i que el fet d'intentar acontentar a tot el món sembla de vegades la quadratura del cercle, cal resoldre amb una solució de consens que permeta conciliar un conflicte que fins i tot ja ha arribat a diverses generacions.

I ara ve la part difícil: com dur les bones intencions conciliadores a la pràctica? Després de viure una dècada al poble —i, per tant, estimar-lo i gaudir-lo com a propi— se'm fa més difícil encara posicionar-me, sempre de manera subjectiva, quant al topònim més apropiat. Amb la perspectiva del temps, he pogut constatar que ja no es tracta tant d'una qüestió documental o històrica, amb inevitables connotacions polítiques, com sobretot una motivació emocional, moltes vegades heretada en forma de tradició d'avis a pares i fills.

Aleshores, els darrers dies, des que la sentència del TSJCV ens ha exhortat com hem de nomenar-nos, he intentat prendre la temperatura al carrer intercanviant impressions amb tota mena de veïns i veïnes i, francament, n'hi ha per a tots els gusts, criteris i sentiments (i només faltaria, és absolutament legítim!). Més encara, hi ha famílies amb opinions també oposades.

Ara bé, si adoptem el sentit comú i la força del costum, quin únic substantiu associem els de casa quan parlem de vindre a festes, dels Moros i Cristians de..., de la fira de Santa Llúcia, del poble del castellet...? Amb tot, sembla que la fórmula salomònica de *Castelló* "a seques" ja no té massa recorregut, i tot es redueix —l'etern *déjà-vu*— a la dicotomia dels dos noms ben coneguts (ambdós prou llargs, per cert, i amb el mateix nombre de síl·labes: huit).

Açò sí, la controvertida decisió del nom, del nostre nom, el que ens identifica com a poble als 6897 castelloners i castelloneres (2024), ha de dirimir-se en castellà o en valencià? En qualsevol àmbit de comunicació castellonera es posa de manifest que açò no és la Villa y Corte, és a dir, ací la llengua d'Ausiàs March i de Vicent Andrés Estellés la parlen fins a les cabres del castellet, atesa l'estima per la llengua de casa que hi han mamat els seus habitants des de l'úter matern.

D'altra banda, quan ixen en la tertúlia informal tòpics com ara "el poble del nom ratllat" o "com es diu ara el teu poble" reflecteixen la perplexitat i el desconcert de les persones de fora, les quals no entenen el peculiar microclima toponímic. És un fenomen sociològic complex que té forma de io-io normatiu si analitzem el periple experimentat pel nom del poble durant els darrers quaranta-tres anys:

- Vilanova de Castelló (1982-1986)
- Villanueva de Castellón (1986-1994)
- Castelló de la Ribera (1994-1998)
- Villanueva de Castellón (1998-2004)
- Castelló de la Ribera (2004-2005)
- Villanueva de Castellón (2005-2020)
- Castelló (2020-2025)
- Villanueva de Castellón (2025-?)

Per tant, i ara què? Com que s'ha tornat a obrir la capsa de Pandora, la situació requereix seny i molta mà esquerra si no volem incórrer en el ja conegut caïnisme toponímic, i caldria incentivar un acord de poble, definitiu i estable. Com resoldre un plet de tants anys? Doncs, sentit comú i amb el concurs de tot el poble, perquè si no som capaços de satisfer les diverses sensibilitats, tornarem al mateix i l'alternança en el poder o un tribunal ens diran com hem de fer les coses, les nostres coses.